

- 1) **Tovet:** Torvets eksistens kan føres helt tilbage til tidlig middelalder. Beliggenheden af den oprindelige, romanske kirke i Torvets nordre udkant er påvist arkæologisk ved flere lejligheder. Ved installation af en ny vandkunst, udført af Egon Fiseher i 1990, dukkede kælderen til et middelalderligt stenhus op. Det er fristende at slutte ud fra byggeriets kvalitetsniveau og beliggenhed, at der kunne være tale om det første rådhus. Som købstadens midtpunkt har Torvet fra middelalderen også dannet ramme om de ugentlige torvedage og de årligt tilbagevendende markeder. I århundredets begyndelse var de handlende så talrige, at de bredte sig i det tilstødende kvarter, og de fordelte sig således: Torvet var forbeholdt slagterne, og i Nobelstræde og det for enden heraf beliggende Grønttorv blev grøntsager og blomster falbudt. Engang hed dette lille torv Gammel Kirkegård, idet kirkegården omkring middelalderkirken har strakt sig helt herved, hvor byen næsten endte. I dag domineres Torvet af de to funkisbygninger fra 1930'erne på hvert sit hjørne:
- 2) **Tovet sydlig ende:** Industribygningen er opført af Industri- og Håndværkerforeningen i 1936 ved arkitekt T. Rue som erstatning for forgængerens, der brændte. Ud over hotel m.v. rummer bygningen også byens Teater, bl.a. berømt for sine sommerrevyer.
- 3) **Tovet nordlig ende:** E. Nobels Tobaksfabrik startede i 1835 i bygninger opført langs Nobelstræde (nedrevet i 1979) og indtog efterhånden flere af bygningerne på Torvets nordside. Som kronen på værket opførtes bygningen på hjørnet af Vestensborg Alle i 1939. Virksomheden flyttede ud i industrikvarteret i 1974. Bemærk den gamle dørrammer med inskription i facaden på Torvet 9; inskriptionen lyder: "Andreas Bech Skomagermester & Garver Opførte denne Bygning MDCCCXXXVIII" (1838). Den blev i 1967 restaureret af Kulturmindeforeningen.
- 4) **Slotsgade 15:** På bygningen Slotsgade 15 er opsat en mindeplade, der markerer, hvortil købstaden oprindeligt gik, og hvor slotsgrunden begyndte. Pladen er tegnet af arkitekt C. E. Dam, opsat i 1943. Herfra ville man indtil 1767 kunne have set Nykøbings smukke renæssanceslot knejse foran sig.
- 5) **Gl. Toldbod:** Gaden Gl. Toldbod var udfaldsvejen mod nord og førte således vesten om Slottet. Bygningen 19-21 kaldes Vandmøllehuset og er bygget efter Slottets nedrivning på grunden, hvor Slotsvandmøllen arbejdede med vand fra Tingsted å, kanaliseret gennem og opdæmmede i voldgraven.
- 6) **Slotsgade 37:** Bygningen med "Slotsporten", Slotsgade 37, med en hyppig forekomst i fundamentet af genbrugsgranit- og teglsten fra Slottet, er ligesom nabohuset, Ting- og Arresthuset, anlagt på den tidligere slotsgrund. Sidstnævnte blev opført i 1873-74 som Råd- og Arresthus, tegnet af arkitekt Vilhelm Tvede. I begyndelsen af 1900-tallet udflyttedes byadministrationen til de nyopførte bygninger i kvarteret Skolegade/ Dronningensgade.
- 7) **Sidste slots ruin:** I anlægget på hjørnet af Slotsgade og Strandboulevarden ses i dag den beskedne ruin af middelaldertårnet, Fars Hat, det sidste levn af slotskomplekset. Her er opsat en orientering om Slottet samt et kort med Slottets omtrentlige beliggenhed indtegnet på et nutidigt kort.
- 8) **Slotsgade 34:** Den gamle direktørbolig fra jernstøberiet Bruunshaab. Efter slottets nedrivning i 1767, blev der i området, hvor den gl. staldgård havde ligget, opført industri. Fabrikken blev nedrevet i begyndelsen af 1980'erne, men den smukke direktørbolig med de mange støbejernsdetaljer står endnu. Bygningen blev restaureret i 1979.
- 9) **Staldgården:** Kvarteret Staldgården har navn efter området funktion i Slottets tid. Efter Slottets nedrivning rykkede den tidlige industri ind på dette areal, således jernstøberiet Bruunshaab i 1843. Husene i Staldgårdskvarteret er opført fra 1800-tallets begyndelse og fremefter, de seneste i forbindelse med kommunens boligsanering i 1980'erne.

- 10) **Rosenvænger 12:** Kuskestalden - En enkelt bygning minder os i dag om dengang, Den kgl. Staldgård lå her, nemlig Den udvalgte Prins' Kuskestald fra 1630'erne. Kun den søndre del af bygningen er bevaret, således er den nordre gavlf i bindingsværk opført i forbindelse med en senere afkortning. Bygningen er opført i Christian IV-stil med vekslende skifter af flade mursten henholdsvis flammede og gule, og forsynet med de karakteristiske kurvehankbuer over vinduerne.
- 11) **Rosenvænget 2:** Fiskerhuset - Sammenbygget med Staldgårdsporten (8c) er det tidligere beboelseshus, Fiskerhuset, der vækker minder om den engang nære Slotsø.
- 12) **Slotsgade 30:** På hjørnet af Rosenvænget og Slotsgade, hvor Slottet tidligere havde sit korn- og sukkerhus, ligger et magasin opført i bindingsværk fra 1700-tallets slutning. Dets navn, "Staldgårdsporten", skal minde om dengang porten i bygningen var eneste adgang til det bagved liggende Staldgårdskvarter. Inden Rosenvænget blev forlænget og skåret igennem i 1930'erne.
- 13) **Grøntovet:** Fra det gamle Grisetorv eller endnu tidligere Gåsetorvet er der udsigt til to statelige bygninger fra 1800-tallet:
- 14) **Slotsgade 22,** et smukt klassicistisk hus opført ca. 1825. Fra 1845 til 1987 havde det gamle Nykøbing Vinfirma I. Sidenius til huse her. Gårdinteriøret og vinkælderen minder endnu om denne periode.
- 15) **Slotsgade 11** er opført 1860 som købmandsgård i ulasteligt nyrenæssance stil af Chr. Dresler, en svoger til Isak Sidenius. Sidstnævnte solgte i 1845 den derværende købmandsgård og etablerede sig som købmand og vinhandler på den modsatte side af gaden i nr. 22.
- 16) **Slotsgade 7:** Politigården haft til huse her siden 1953 (indgang Vestergade 15), men fra 1807 til 1953 var katedralskolen hjemmehørende her. Den særdeles statelige bygning er opført i 1786 af justitsråd Chr. Hincheldey, den selv samme som var godsejer på Orupgård. Ud over bygningens iøjnefaldende arkitektoniske kvaliteter har den nogle særdeles velbevarede og helstøbte interiører med "salen" som det imponerende repræsentationslokale på 1. sal, prydet med smukke stukarbejder, vindovn, originale vinduer og døre med indfatninger.
- 17) **Langgade 2 – Czarens Hus:** Czarens Hus er en bindingsværksbygning fra 1600-tallets slutning, men arkæologiske undersøgelser har dokumenteret, at der siden 1200-tallet har været tre forgængere her. I bygningen har der siden dens opførelse været gæstgivergård, her på hjørnet af Færgestræde, hvor rejsende kunne risikere at skulle vente på overfart til Lolland. Navnet minder om gæstgivergårdens mest navnkundige gæst, Czar Peter den Store, der i 1716 indtog et måltid mad her. Tavler med inskription i restauranten erindrer om samtlige "kronede hoveders" besøg i huset, senest Dronning Margrethes og Prins Henriks i 1989. Bemærk, at huset er et gavlhus, hvortil adgang finder sted via det tilbyggede porthus. Sidstnævnte blev i 1987 restaureret, og den facade bygningen havde i sidste halvdel af 1800-tallet, hvor uldhandler Kragssnapp havde forretning her, blev gen skabt. Bag denne facade befinder sig et bindingsværkshus fra midten af 1600-tallet. Begge huse erhvervedes i 1923 - takket en storstilet gave fra konsul og kaffegrosserer J. P. Jeppesen - af det lokalhistoriske museum, Falsters Minde, der siden da har haft til huse her. I 1990 blev den hyggelige gårdhave udvidet med den rekonstruerede loggia fra slutningen af forrige århundrede.
- 18) **Langgade 9:** Langgade 9 og 16 afbryder husrækkerne på hver side af gaden med to smukke, næsten identiske klassicistiske huse opført i begyndelsen af 1800-tallet.
- 19) **Langgade 16:** Langgade 9 og 16 afbryder husrækkerne på hver side af gaden med to smukke, næsten identiske klassicistiske huse opført i begyndelsen af 1800-tallet.

- 20) **Langgade 18:** Nykøbings ældste borgerhus, er opført i bindingsværk i 1500-tallets slutning. Det øverste, udkragede stokværk, hviler på reliefskårne konsol-knægte. De to sydlige bygningsfag er senere "udfyldt", de var oprindeligt portfag.
- 21) **Indkørslen til Hollands Gård:** Etableredes i 1962 ved nedrivning af Langgade 19. I dette hus havde guldsmed Simon Schultz' sin guldsmedeforretning, der ved samme lejlighed skænkedes til museet, hvor den siden da har været udstillet. Komponisten Svend S. Schultz blev født her i nr. 19. En tavle blev i 1989 opsat på nabohusets gavlfag af Nykøbing F. Musikfestival til minde om komponisten.
- 22) **Nykøbing Vandtårn:** Blev opført i 1908 efter tegning af arkitekt E. Ambt af entreprenørfirmaet Christiani & Nielsen som den første større bygning af jernbeton. Det var i brug til 1972, og siden 1982 har det været åbent som udsigtstårn med en platform i 32 m højde. Tårnet er blevet forsynet med etageadskillelser, hvor der vises forskellige udstillinger.
- 23) **St. Kirkestræde 2A:** I St. Kirkestræde 2A på hjørnet af Frisegade ligger en bemærkelsesværdig bygning bestående af et bindingsværkshus i to stokværk med udskårne konsolknægte og overgangsrem til det udkragede øvre stokværk. Denne bygning er opført ca. 1620. I forlængelse heraf er en nyere tilbygning ud mod Frisegade tilføjet i 1700-tallets første halvdel. Bygningen benævnes "Ritmestergården" efter ritmester Fris, der i 1830'erne ejede gården. I løbet af forrige århundrede har bygningen fået sin nuværende udformning.
- 24) **Brogade:** Et nyere gadegennembrud etableret med indvielsen i 1867 af broforbindelsen til Lolland - Christian IX's Bro - i Gulborgsund på Lollandssiden, kan du over for Brogade se de sidste rester af den gl. bro som et rev i vandet.
- 25) **Trollestræde:** Det eneste middelalderlige stræde, der er bevaret i næsten oprindelig udformning.
- 26) **Frisegade 14:** På bygningen Frisegade 14 ses en mindetavle, der markerer, at Grønlandsforskeren Peter Freuchen fødtes her i 1886. Han boede blot få måneder i huset, fordi faderens, købmand L. B. Freuchen, købmandsgård i Frisegade 24 stod færdigopført kort tid efter. Tavlen er udført og skænket af stenhugger A. Schiøler på initiativ af Kulturmindeforeningen.
- 27) **Frisegade 43:** Tæt ved købstadens søndre ende afgrænset af Voldgade, har der også gennem år og dag boet købmænd, parate til at aftage bøndernes produkter og sælge dem allehånde varer. Her opførte købmand Strange i 1755 et magasin i bindingsværk i to stokværk. Bygningen blev i begyndelsen af 1980'erne underkastet en tiltrængt restaurering af ejeren, Museet Falsters Minder. Ved denne lejlighed kalkedes som i sin tid både murværk og bindingsværk i den oprindelige farve. Som kronen på værket skænkede Kulturmindeforeningen den gamle nyistandsatte vindfløj, som formanden egenhændigt satte på den rette plads.
- 28) **Passage til Klosterstræde 34:** Det bagved liggende kornmagasin i fuld mur og med de karakteristiske støbejernslemme med Hermesfiguren er opført af købmand From i 1840'erne. Magasinet er synligt fra Klosterstræde gennem passagen til nr. 34.
- 29) **Voldgade 8:** På arealet mellem Klosterstræde og Voldgade (se punkt 29, 30, 31) ligger det såkaldte "Kloster", der som institution har rødder tilbage til middelalderen. Her lå "Helligåndshuset", der med sin trange plads og snævre båse var datidens tilbud om logi til samfundets svage: De syge, fattige og gamle. Denne kirkelignende bygning blev nedrevet i 1800-tallets begyndelse og blev gradvist erstattet af de nuværende bygninger. De ældste af bygningerne er fra henholdsvis 1820'erne. De tre 2-etages fløje i gule mursten er opført under og opkaldt efter hver sin monark, hvis kronede monogram pryder frontispicen over indgangen. Klosteret drives som en fond, der har til formål at tilbyde ældre kvinder - og i dag også mænd - en tidssvarende bolig.

- 30) **Klosterstræde 7:** På arealet mellem Klosterstræde og Voldgade (se punkt 29, 30, 31) ligger det såkaldte "Kloster", der som institution har rødder tilbage til middelalderen. Her lå "Helligåndshuset", der med sin trange plads og snævre båse var datidens tilbud om logi til samfundets svage: De syge, fattige og gamle. Denne kirkelignende bygning blev nedrevet i 1800-tallets begyndelse og blev gradvist erstattet af de nuværende bygninger. De ældste af bygningerne er fra henholdsvis 1820'erne. De tre 2-etages fløje i gule mursten er opført under og opkaldt efter hver sin monark, hvis kronede monogram pryder frontispicen over indgangen. Klosteret drives som en fond, der har til formål at tilbyde ældre kvinder - og i dag også mænd - en tidssvarende bolig.
- 31) **Klosterstræde 9:** På arealet mellem Klosterstræde og Voldgade (se punkt 29, 30, 31) ligger det såkaldte "Kloster", der som institution har rødder tilbage til middelalderen. Her lå "Helligåndshuset", der med sin trange plads og snævre båse var datidens tilbud om logi til samfundets svage: De syge, fattige og gamle. Denne kirkelignende bygning blev nedrevet i 1800-tallets begyndelse og blev gradvist erstattet af de nuværende bygninger. De ældste af bygningerne er fra henholdsvis 1820'erne. De tre 2-etages fløje i gule mursten er opført under og opkaldt efter hver sin monark, hvis kronede monogram pryder frontispicen over indgangen. Klosteret drives som en fond, der har til formål at tilbyde ældre kvinder - og i dag også mænd - en tidssvarende bolig.
- 32) **Vendersgade 6:** Den sidste bygning fra gasværket, hvor nu Brandmuseet har hjemme.
- 33) **Lille Kirkestræde 9-11:** På hjørnet af Li. Kirkestræde og Klosterstræde ligger "Det Wichfeldske Enkehuus", opført i 1828 af efterkommere efter købmand Bertel Wichmand som enkeboliger til afløsning af et tidligere fra 1724. Familien blev i 1777 adlet Wichfeld.
- 34) **Byens første vandtårn – Klostrestræde:** Opført 1890 som led i etableringen af en kommunal vandforsyning til afløsning af de daværende 7 offentlige brønde. Det blev i 1908 afløst af "storebroderen" i Hollands Gård - se pkt. 14.
- 35) **Klosterkirken – Kirkepladsen:** Klosterkirken har været Nykøbings sognekirke siden 1532, hvor Christian III i forbindelse med reformationen overdrog kirkefløjen samt "det hus, hvori Ringeporten er" (vestfløjen) som rådhus og latinskole til indbyggerne. De to øvrige fløje af det 4-fløjede Franciskaner-kloster blev nedrevet. Klosteret var blevet grundlagt i 1419, hvor Erik af Pommern gav samtykke og jord til klosteranlæggets opførelse. I løbet af de næste 100 år opførtes det vældige sengotiske anlæg etapevis. Ældst er den del af vestfløjen, der er nærmest kirken, ligesom kirkens vestlige del er ældre end den østlige korafslutning. Tårnet er bygget i flere faser, først i 1766 blev det nu forhøjede tårn kronet med sit senbarokke løgspir. Klokkespillet bestående af 26 klokker blev monteret i 1969 og er en gave fra frk. K. Joachimsen.
- 36) **Vestfløjen** - "Det hus, hvori Ringeporten er". Se punkt 35
- 37) **Østergade 21:** Med et kig op ad Østergade bemærkes den tidligere boglade i nr. 21. Bygningen er opført 1915 af den berejste boghandler C. Larsen som en forenklet udgave af Biblioteket i Venezia.
- 38) **Jernbanegade:** I 1872 blev jernbaneforbindelsen nordfra etableret i Nykøbing F uden for de gamle volde. Den daværende Grønnegade forlængedes østpå direkte til stationsbygningen, og gaden skiftede navn til Jernbanegade. Den gamle stationsbygning blev i forbindelse med virkeliggørelsen af Fugleflugtslinjen nedrevet i 1962 og erstattet af den nuværende, der samtidigt flyttedes nogle hundrede meter længere mod nord.
- 39) **Jernbanegade 2:** På hjørnet af Nygade og Jernbanegade ligger Slotsgartnerens gamle bolig. Huset er oprindeligt opført i bindingsværk, senere forsynet med den nu så karak-

teristiske nyrenæssancegavl. Døren mod Nygade er fra slutningen af 1700-tallet, men i følge overleveringen skal den stamme fra Nykøbing Slot, der blev nedrevet i 1767!

40) **Døren mod Nygade:** Se punkt 39

41) **Jernbanegade 6:** Bazarbygningerne er et positivt indslag i gadebilledet. Komplekset blev opført omkring 1915 af entreprenør Laurits Larsen.

42) **Skolegade:** Skolegade, tidligere Humlestræde, skiftede navn i anledning af opførelsen af Borgerskolen i 1857. Skolen som senere kom til at hedde Byskolen, lå i Skolegade nr. 5 og fungerede som kommunal folkeskole frem til sin lukning i 1987.

43) **Skolegade 5 – gl. skole:** Kommunal folkeskole frem til sin lukning i 1987

44) **Dronningensgade 30:** Det tidligere Rådhus i Nykøbing F på hjørnet af Skolegade og Dronningensgade er udformet af arkitekt Morten Hansen i 1920, kåret som vinderprojekt i en konkurrence. Dengang havde både en væsentlig del af den kommunale administration, politiet og biblioteket til huse her.

45) **Dronningensgade 28:** Kommunale administrationsbygning, opført i 1912 efter arkitekt Carl Andersens tegninger.

46) **Dronningensgade 24:** Den smukke rødstensbygning, Dronningensgade 24, er opført af Danmarks Nationalbank i 1908 efter tegninger af den lokale arkitekt H. C. Glahn. Nationalbanken havde fra 1884 til 1964 en filial i Nykøbing. Bygningen rummer i dag en del af den kommunale administration.